

И

М

С

ИЗ

СА

ВЪ

О

МАР

И. В. СТАЛИН

МОСКО ОЛАН
СТАЛИНСКИЙ
ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГЫСО
САЙЛЫШЭ-ШАМЫЧЫН ПРЭД-
ВЫБОРНЫЙ ПОГЫНЫМАШТЭ
ОЙЛЫМЫЖО

ЧЫДА ЭЛ ПРОЛЭТАР-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

3

Мар-А

1-2

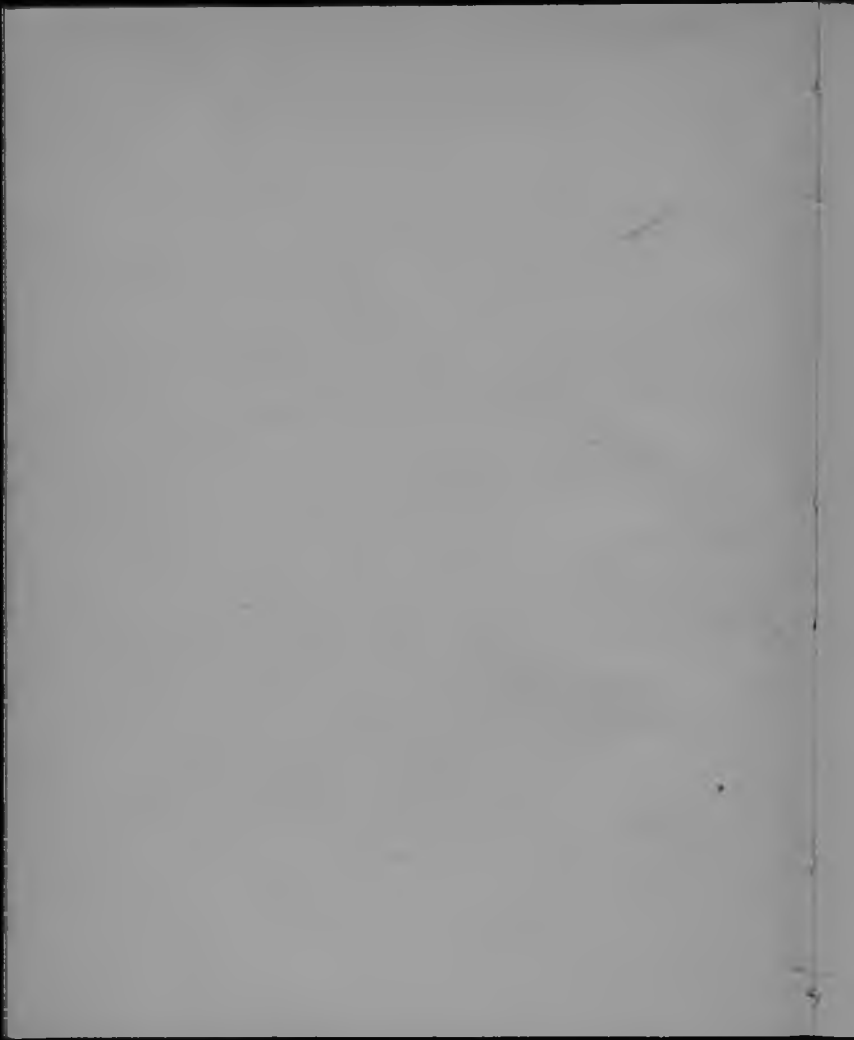
И. В. СТАЛИН

МОСКО ОЛАН
СТАЛИНСКИЙ
ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГЫСО
САЙЛЫШЭ-ШАМЫЧЫН ПРЭД-
ВЫБОРНЫЙ ПОГЫНЫМАШТЭ
Кугу тэатрэш 1937 ий 11 декабрьыштэ

О И Л Ы М Ы Ж О

МАРГОСИЗДАТ 1937 ЙОШКАР-ОЛА

МОСКО ОЛАН СТАЛИНСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ
ОКРУГЫСО САЙЛЫШЭ-ШАМЫЧЫН ПРЭДВЫБОР-
НЫЙ ПОГЫНЫМАШТЭ

Кугу тэатрэш 1937 ий 11 декабрьыштэ

И. В. СТАЛИН йолташын ойлымыжо

Прэдсэдательствующий. Мут мэмнан кандидат Сталин йолташлан пуалтэш.

Сталин йолташын трибуныш лэкмыжым избиратель-шамыч вийан сово кырымаш дэнэ вашлийыт. Сово кырымаш ик мыньар минут шуйна. Кугу тэатр залыштэ улшо пўтынь калык шогэн, Сталин йолташым саламла. Зал гыч чарныдэ кычкырымэ йўк шэргылтэш: „Вийан лийжэ кугу Сталин, ура!“, „Тўньаштэ эн демократический сөвэт Конституцийын творэцшэ Сталин йолташлан, ура!“, „Вийан лийжэ пўтынь тўньасэ угнэтьонный-шамычын вождышо Сталин йолташ, ура!“.

Сталин. Йолташ-шамыч, признатлаш гын, мый выступатлаш шонэн ом ул ыльэ. Но мэмнан пагалымэ Никита Сэргэйэвич, манаш

лийэш, мыйым вийэш тышкэ, погынымашыш кондэн: каласэ, манэш, сай мутым. Мо нэргэн, лач могай мутым каласаш? Сайлымаш ончылно мом каласаш күлэш ыльэ гын, чылажат мэмнан вуйлатышэ йолташ-шамычын—Калининын, Молотовын, Ворошиловын, Кагановичын, Йэжовын да йатыр моло ответствэннэ йолташ-шамычын мутыштышт каласалтын да каласэн пытаралтын. Нунын ойлымашкышт мом эшэ йэшараш лийэш?

Избирательный кампанийын йужо вопросо шотышто умылтарымаш трэбытлалтэш, маныт. Могай умылтарымаш, могай вопросшамыч шотышто? Мом умылтараш күлэш ыльэ гын, чылажат большэвик-шамыч партийын, комсомолын, Профэссиональнэ Союз Всэсоюзный Цэнтральный Совэтын, Осоавиахимын, Физкультур паша комитэтын палэ обрацэньыштышт умылтаралтын да умылтарэн пытаралтын. Тидэ умылтарымаш - шамычыш мом эшэ йэшараш лийэш?

Конэчнэ, чыла нэргэнат, да нимо нэргэнат огыл, тыгай куштылго мутым каласаш лийэш ыльэ (куштылгын воштылмаш). Возможно,

тыгай мут публикым забавитла ыльэ. Тыгай мут шотышто мастэр-шамыч, тушто, капиталистический эллаштэ вэлэ огыл, но мэмнан дэнат, совет элыштэ улыт, маныт (**вош-тылмаш, сово кырымаш**). Но, эн пэрвойак, мый тыгай мут шотышто мастэр ом ул. Кокымшыжлан, кызыт, кунам мэмнан чылананат, большевик-шамычын, манмыла, „паша умшати“ улмо годым забавнэ паша дэнэ занима-лаш йөра мо? Мый ок йөрө манын шонэм.

Раши, тыгай условий годым сай мутым от каласэ.

Тугэ гынат, мый трибуныш лектынам гын, конэчнэ, кэч иктаж мом да каласаш логалэш (**рүжгэ сово кырымаш**).

Эн ончычак, мый сайлышэ - шамычлан нунын мланэм ыштымэ ўшанышт вэрч таум каласынэм (**сово кырымаш**).

Мыйым дэпутатлан кандидатыш выставит-лэныт да совет столицысэ Сталинский округын избирательный комиссийжэ мыйым дэпутатыш кандидатлан зарэегистрироватлэн. Тидэ, йолташ-шамыч, кугу ўшан. Больше-вистский партийлан, кудын члэнжылан мый шогэм да личнэ мланэм, тидэ партийын прэд-

ставитэльжылан, тэндан ыштымэ ўшанлан тланда большэвистский кугу таум каласаш разрэшитлыза (рўжгэ сово кырымаш).

Мый шинчэм, мо тугай ўшан. Тудо, йэстэствэннэ мыйын ўмбаk у, йэшартыш обэзанностьым, сэдыгэ, у йэшартыш отвэтствэнностьым пышта. Мо вара, мэмнан, большэвик-шамычын, отвэтствэнность дэч отказыватлаш приньато огыл. Мый тудым охотан приниматлэм (кужу жап рўжгэ сово кырымаш).

Шкэ могырым мый тэндам, йолташ-шамыч, завэритлынэм ыльэ: тэ Сталин йолташлан смэлэ ўшанэн кэртыда (кужу жап чарныдымэ вийан сово кырымаш. Зал гыч: „А мэчыланат Сталин йолташ почэш!“ кычкырымэ йўк шокта). Ўшанэн кэртыда, Сталин йолташ калык ончылно (собо кырымаш), пашазэ класс ончылно (собо кырымаш), крэстьянствэ ончылно (собо кырымаш), интэллигэнций ончылно шкэ долгшым шуктэн мошта (собо кырымаш).

Умбаkыжым, мый, йолташ-шамыч, тэндам кушаш пўтынь калык пайрам дэнэ, Совэт Ушэмын Вэрхорный Совэтышкыжэ сайлымэ

кэчэ дэнэ поздравитлынэм (рүжгэ сово кырымаш). Шушаш сайлымаш тидэ, йолташ-шамыч, просто сайлымаш огыл. Тидэ мэмнан пашазэ-шамычын, мэмнан крэсаньык-шамычын, мэмнан интэллигэнцийын чынак пүтынъ калык пайрэм (рүжгэ сово кырымаш). Тыгай чынак эрыкан да чын демократичэский сайлымаш тунъаштэ альэ нигунамат лийын огыл, нигунамат! Тыгай вэс примэрым историй ок шинчэ (сово кырымаш). Паша тушто огыл, мэмнан дэнэ сайлымаш всеобщо, тёр, тайнэ да вик улмаштэ огыл, хотъа тидэ шкэжат кугу значэньым налын шога. Пашажэ тушто: мэмнан всеобщо сайлымаш, тунъаштэ кэч могай сайлымаш дэнэ танастарымаштат эн эрыкан да эн демократичэский сайлымаш лийын эртаралтэш.

Всеобщо сайлымаш йужо капиталистичэский эллаштат, демократичэский манмэ эллаштат, эртаралтэш да лийын шога. Но могай обстановкышто тушто сайлымаш эрта? Классовый столкновэний обстановкышто, классовый вражда обстановкышто, сайлышэ - шамыч умбак капиталист, помэщик,

банкир да капитализмын моло акулышт могырым пызырымэ обстановкышто. Тыгай сайлымашым, тудо всеобщо, төр, тайнэ да вик гынат, тұрысак эрыкан да тұрысак демократический сайлымаш—манаш ок лий.

Мэмнан дэнэ, мэмнан элыштэ, мөнгэшла, сайлымаш йөршэш вэс обстановкышто эрта. Мэмнан дэнэ капиталист-шамыч укэ улыт, помэщик-шамыч укэ улыт, сэдыгэ, имущий класс-шамыч могырым нэимуций-шамыч умбак пызырымашат укэ. Мэмнан дэнэ сайлымаш пашазэ-шамычын, кресаньык-шамычын, интеллигентийын ваш-ваш кэлшэн илымэ обстановкышто, нунын ваш - ваш ұшанымышт обстановкышто, ваш - ваш кэлшэн илымэ обстановкышто, мый манам, эрта. Молан гын мэмнан дэнэ капиталист-шамыч укэ улыт, помэщик-шамыч укэ улыт, эксплуатаций укэ, собствэннэ, калыкын вольажым икажатлаш тудын умбак пызырашат нигөлан.

Тэвэ молан мэмнан сайлымаш пұтынъ тұнъаштэ йэдинствэннэ чынак эрыкан да чынак демократический лийын шога (рўжгэ сово кырымаш).

Тыгай эрыкан да чынак демократический сайлымаш социалистический порьадкын торжэствожо нэгызэш, мэмнан дэнэ социализм просто ышталтэш вэлэ огыл, а йулаш, калыкын кажнэ кэчысэ йулашкыжэ пурэн— тидэ нэгызэш гына лэктын кэртын. Мэмнан дэнэ социализмым ышташ лийэш, альэ укэ, манын 10 ий ожно дискуссироватлашат лийэш ыльэ. Ындэ тидэ дискуссионный вопрос огыл. Ындэ тидэ факт-шамычын вопросшо, живой илышын вопросшо, йула вопрос. Тудо калыкын пүтынь илышышкыжэ шынгэн. Мэмнан фабрик дэн заводлаштэ капиталист-шамыч дэч посна пашам ыштат. Пашам калык гыч лэкшэ йэн-шамыч вуйлатат. Тидак мэмнан дэнэ чынжымак социализм маналтэш. Мэмнан пасулаштэ мландэ тружэник-шамыч помэщик дэч посна, кулак дэч посна пашам ыштат. Пашам калык гыч лэкшэ йэн-шамыч вуйлатат. Тидак мэмнан дэнэ социализм йулаштэ маналтэш, тидак мэмнан дэнэ эрыкан, социалистический илыш—маналтэш.

Тэвэ тидэ нэгызэшак мэмнан дэнэ у, чы-

нак эрыкан да чынак дэмократический сай-
лымаш, айдэмэ тукум историйыштэ нигунам
лийдымэ сайлымаш лэктын.

Тылэч вара тэндам пўтынъ калык тор-
жэство кэчэ дэнэ, Совет Ушэмын Вэрхов-
ный Советышкыжэ сайлымэ кэчэ дэнэ кузэ
поздравитлаш огыл! **(Залысэ пўтынъ калы-
кын совым вийан кырымыжэ).**

Умбакажым мый, йолташ-шамыч, тыланда
канашым, дэпутатыш кандидатын шкэ изби-
ратэльжэ-шамычлан канашыжым пуынэм.
Капиталистический эл-шамычым налаш гын,
тушто дэпутат дэн сайлышэ-шамыч кок-
лаштэ ик мыньар свойэобразнэ, мый манам
чылт страннэ отношэньэ уло. Сайлымаш
каймэ годым дэпутат-шамыч шкэ избира-
тэлышт ончылно мыльгыжит, нунын ончыл-
но сайла койыт, вэрностьлан товатлат, тўр-
лө шуко сўрымашым пуат. Тыгэ лэктэш, дэ-
путат-шамычын сайлышэ - шамыч ончылно
зависимостьышт тўрыс лийэш. Сайлымаш
эртэн гына шуэш, кандидат-шамыч дэпута-
тыш савырнат, отношэньэ тунамак вож гы-
чак вашталтэш. Дэпутат-шамычын сайлы-

шэ-шамыч дэч зависимэ лиймышт олмэш нунын тичмашынак нэзависимэ лиймышт лэктэш. 4 альэ 5 ий коклаштэ, вэс сэмын манаш гын, у сайлымаш мартэ, дэпутат шкэн-жым калык дэч, сайлышэ-шамыч дэч йёр-шэш эрыкыштэ, нэзависимэ улшылан чувствоватла. Тудо ик лагэрь гыч вэсыш куснэн кэртэш, тудо чын корно гыч йонгылыш корныш корангын кэртэш, тудо кўлэш огыл характэран йужо махинацийэшат варнэн кэртэш, тудо, шканжэ кэлшымэ сэмын, шунгал-тылын кэртэш—тудо нэзависимэ.

Тыгай отношэньым нормальныйлан шотлаш лийэш мо? Нимогай случайыштат, йолташ-шамыч. Тидэ обстойатэльством мэмнан Конституций шотыш налын да законом пуртэн, тудын почэш сайлышэ-шамыч шкэ дэпутатыштым, нуно финтитлаш тўнгалыт гын, нуно корно гыч коранэдылыт гын, нуно калык дэч, сайлышэ-шамыч дэч зависимэ улмыш-тым мондат гын, срок шуыдэ отозватлаш праван улыт.

Тидэ зам'чатэльтэне закон, йолташ-шамыч. Дэпутатлан шинчыман: тудо калыкын с. лугажэ

тудын Вэрховный Советыш посланэцшэ улэш да тудлан шкэнжым калыкын пумо наказ линий дэнэ нангайман. Корно гыч корангынат, сайлышэ-шамыч у сайлымашым трэбоватлаш праван улыт, корно гыч кораншэ депутатым нуно вороной дэнэ кудалыкташ праван улыт (**воштылмаш, сово кырымаш**). Тидэ замэчатэльніэ закон. Мыйын кангашэм, депутатыш кандидатын шкэ избиратэльжэ-шамычлан кангашшэ избиратэль-шамычын тидэ правашт нэргэн, — депутат-шамычым срок шудэ отозватлымэ права нэргэн шарнаш, шкэндан депутат-шамычдам шэкланаш, нуным контролироватлаш да, нуно чын корно гыч коранаш шонат гын, нуным вачұмбач ұштыл шуаш, у сайлымашым назначитлаш трэбоватлаш. Правитэльствэ у сайлымашым назначитлаш обэзан. Мыйын кангашэм—тидэ закон нэргэн шарнаш да тудым кұлэш го-дым кучылташ.

Пытаргышлан, депутатыш кандидатын шкэ избиратэльжэ-шамычлан эшэ ик кангаш. Чыла лийын кэртшэ трэбований кокла гыч утларак элемэнтарнэ трэбованьыжым налаш

гын, шкэ депутат-шамыч дэч мом вообщэ-требоватлаш кўлэш?

Сайлышэ - шамыч, калык шкэ депутатышт дэч тэвэ мом требоватлышаш улыт: нуно шкэ задачиштын кўкшытэшышт кодышт, нуно шкэ пашаштышт политический обыватель-шамыч тагытыш ынышт воло, нуно лэнинский типан политический дэятель-шамыч постэш кодышт, нуно, Лэнин сэмын, тугайак раш да опрэдэлыонный дэятель лийышт (**сово кырымаш**), нуно, Лэнин гайак, кучэдалмаштэ лўддымө да калык тушман-шамыч дэк чаманыдымэ лийышт (**сово кырымаш**), нуно, паша нэлэмаш тўнгалмэ годым да горизонтышто иктаж могай шучкылык сўрэтлалташ тўнгалмэ годым. кэч могай паникэ дэч, кэч могай паникэ гай дэч эрыкан лийышт, нуно, Лэнин эрыкан лиймэ сэмынак, кэч могай паникэ гай дэч тыгак эрыкан лийышт (**сово кырымаш**), нуно. Сложный вопрос-шамычым рэшатлымэ годым, кушто чыла плюс дэн минус шотышто чыла могырымат ориентаций да чыла могырымат шотыш налмэ кўлэн, Лэнин гайак, тугак

мудрый да вашкыдымэ лийышт (**сово кырымаш**), нуно, Лэнин гайак, тугак правдивый да чэстнэ лийышт (**сово кырымаш**), нуно, калыкым Лэнинын йөратымыжэ сэмынак, тугак шкэ калыкным йөратышт (**сово кырымаш**).

Дэпутатыш чыла кандидатак лачак тидэ түрлө дэйатэль лийын шогат—манын мэ онлэн кэртына мо? Мый гын тидым ом каласэ ыльэ. Тўньаштэ түрлө йэн-шамыч лийыт, тўньаштэ түрлө дэйатэль - шамыч лийыт. Тыгай йэн-шамыч улыт, нунын нэргэн кō тудо тугай ойлаш ок лий: йа тудо сай, йа начар, йа мужэствэннэ, йа лўдшанрак, йа тудо мучашкэ шумэш калык вэрч, йа тудо калык туцман-шамыч вэрч. Тыгай йэн-шамыч улыт да тыгай дэйатэль-шамыч улыт. Нуно мэмнан, Большэвик-шамыч коклаштат улыт. Шкэат шинчэда, йолташ-шамыч, йэш урод дэч посна огыл (**воштылмаш, сово кырымаш**). Нэопредэльонно типан тыгай йэн-шамыч нэргэн, политичэский дэйатэль олмэш вашкэрак политичэский обыватэлым шарныктарышэ йэн-шамыч нэргэн, тыгай

нэопредэлыонно, оформитлалтдымэ типан йэн-шамыч нэргэн руш кугу писатэль Гоголь пэш тура каласэн: „йэн-шамыч, манэш, нэопредэлыонный улыт, ни тудо, ни тидэ, умлаш ок лий, могай йэн улыт, ни олаштэ Богдан, ни йалыштэ Сэлифан“ (**воштылмаш, сово кырымаш**). Тыгай нэопредэлыонный йэн дэн дэйатэль-шамыч нэргэн мэмнан дэнэ калыкыштат пэш тура ойлалтэш: „Так, шканжэ айдэмэ—ни кол, ни шыл“ (**чыланат воштылыт, сово кырымаш**), „Ни йумылан сорта, ни чортлан кочэрга“ (**чыланат воштылыт, сово кырымаш**).

Дэпутатыш кандидат-шамыч қоклаштэ (конэчнэ, нунын ончылно мый пэш кугун извиньатлэм) да мэмнан дэйатэль-шамыч қоклаштэ вашкэрак политичэский обыватэлым шарныктарышэ, шкэ характэрышт дэнэ, шкэ физиономийышт дэнэ „Ни йумылан сорта, ни чортлан кочэрга“ (**воштылмаш, сово кырымаш**),—манын калыкыштэ нунын нэргэн ойлалтмэ тыгай типан йэн-шамыч укэ улыт—манын тичмашынак ўшанэн мый ойлэн ом кэрт.

Йолташ-шамыч, шкэ кандидатда-шамыч
ўмбак тэ эрээк влийатлыза, нунын шкэ он-
чылнышт кугу Лэнинын кугу образшэ лийжэ
да чыла шотыштат Лэнинлан подражатлышт
манын нунылан внушатлыза—мый тыгэ шо-
нэм (**сово кырымаш**).

Сайлышэ-шамычын функцийшт сайлы-
маш дэнэ ок пытэ. Тудо, тидэ созыв Вэр-
ховный Советын сущэствоватлымэ пўтынь
жап мучкыжо шуйна. Дэпутат чын корно
гыч коранэш гын, сайлышэ-шамычлан шкэ
дэпутатыштым жап дэч ончыч отозватлаш
правам пушо закон нэргэн мый шангэ ой-
лышым. Тыгэжэ, сайлышэ-шамычын обэзан-
ностьышт дэн правашт тыштэ: нуно шкэ
дэпутатыштым эрээк контрольшто кучышт
да нуно шкэ дэпутатыштлан внушатлышт—
политический обыватэль танытыш нуно ни-
гузэат ынышт воло, нуно—сайлышэ-шамыч
шкэ дэпутатыштлан кугу Лэнин гайак ли-
йаш внушатлышт (**сово кырымаш**).

Тыгай, йолташ-шамыч, мыйын тыланда
кокымшо канашэм, шкэ избиратэльжэ-ша-
мычлан дэпутатыш кандидатын канашыжэ.

(Овацийыш куснышо кужу жап чот сово
кырымаш. Чыланат шогалыт да правитель-
ствэннэ ложыш Сталин йолташын кай-
машкэ ончат. Йүк шэргылтэш: „Кугу Ста-
линлан, ура!“, „Сталин йолташлан, ура!“,
„Вийан лийжэ Сталин йолташ, ура!“, „Ви-
йан лийжэ пэрвой лэнинэц—Сойуз Совет
дэпутатыш кандидат--Сталин йолташ! Ура!“.

---

13 1938
№ 31
ВЫПУСК 5

Рэдактыр С. Е. Егоров.
Тэхрэдактыр Т. Бутенин.
Коррэктыр А. Исакова.

Погаш 1937 ий 17/XII, пэчатъыш 23/XII—37 ий пумо.
Марлит № Б—431. Тираж 15000 экз. Пэчатнэ лист $\frac{5}{8}$
20800 пэчатнэ знак. Кагаз кугыт $60 \times 94 \frac{1}{32}$. Издатель-
ствын № 68, типографыйын № 74.
Маргизын I-типографий, Йошкар-Ола, Совет урэм, 54.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5800 S. UNIVERSITY AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3700

1427

И Мар-
1-2

10 ыр.

К*

И. В. СТАЛИН
РЕЧЬ НА ПРЕДВЫБОРНОМ
СОБРАНИИ ИЗБИРАТЕЛЕЙ
СТАЛИНСКОГО
ИЗБИРАТЕЛЬНОГО ОКРУГА
гор. МОСКВЫ

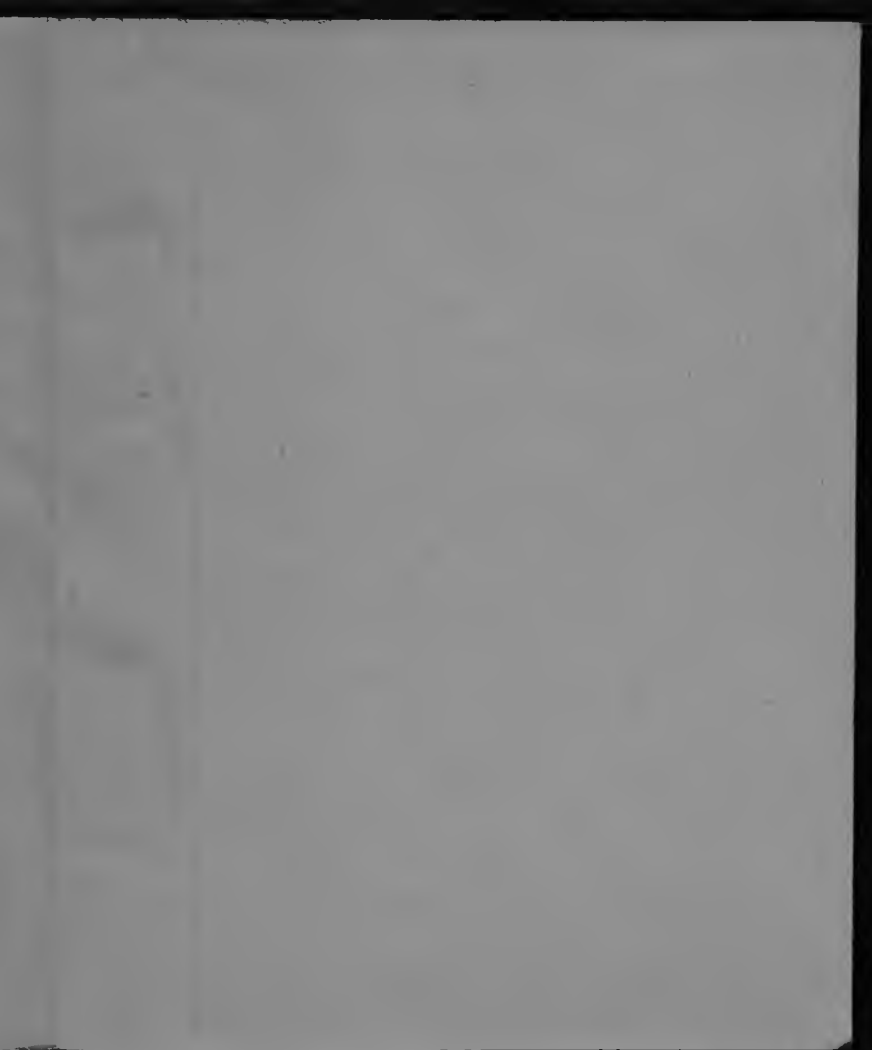
В переводе на марийский
язык

Map-

1-2

1/21/13

1-2.